

Situace na trhu práce v Jihomoravském kraji – a aktuální stav a vývoj po nástupu hospodářské recese. Agenda nepojistných sociálních dávek.

1. Vývoj zaměstnanosti

Podle údajů Výběrových šetření pracovních sil bylo ve čtvrtém čtvrtletí 2011 v Jihomoravském kraji zaměstnáno celkem 529,3 tis. pracovníků, z toho bylo 302,6 tis. mužů a 226,7 tis. žen. **Sektorová skladba zaměstnanosti** v kraji je následující: primární sféra ekonomiky se nyní na úhrnné zaměstnanosti v kraji podílí 2,9 %, sekundární sféra 36,1 %, zatímco zastoupení terciární sféry nyní dosahuje 61,0 %. Muži se na úhrnné zaměstnanosti podílejí 57,2 % (a jejich zastoupení v NH postupně klesá), zatímco ženy 42,8 %. Krajská sektorová skladba zaměstnanosti v zásadě odpovídá celostátnímu průměru s tím, že v kraji je nyní mírně nižší zaměstnanost v sekundární sféře ekonomiky, zatímco v terciární sféře je naopak zaměstnanost nepatrně vyšší.

Tab. 1: Vývoj v sektorové skladbě zaměstnanosti v národním hospodářství Jihomoravského kraje v letech 2008 - 2012

Sektor NH	Počet pracovníků*		Změna počtu (v tis.)	Podíl na celkové zaměstnanosti (%)		Index**
	2011	2008		2012	2008	
Počet pracovníků úhrnem						
I. sektor (zemědělství, lesnictví)	15,5	15,8	-0,3	2,9	2,9	98,1
II. sektor (průmysl, stavebnictví)	191,0	221,6	-30,6	36,1	40,9	86,2
III. sektor (ostatní odvětví NH)	322,8	304,6	18,2	61,0	56,2	106,0
Celkem	529,3	542,0	-12,7	100,0	100,0	97,7

*...údaje za 4. čtvrtletí

**...bazický index (stav 2008 = 100 %)

Po nástupu hospodářské recese – tedy v průběhu posledních tří let – se celkový počet pracovních míst v Jihomoravském kraji snížil o skoro 13 tis., což představuje úbytek zhruba 2,5 % původního stavu. Tento pokles se projevil snížením zaměstnanosti v sekundární sféře ekonomiky, v níž v kraji v průběhu pouhých tří posledních let zaniklo více než 30 tis. pracovních míst. Výrazně byl postižen zpracovatelský průmysl. V období od 31.12.2008 do 31.12.2011 v něm zaniklo 20,6 tis. pracovních míst, tedy každé sedmé. Mimořádný byl i úbytek pracovních příležitostí v odvětví stavebnictví; v něm se počet pracovních míst snížil o 9,5 tis. (tj. o 17 % původního stavu). Výslednou úroveň zaměstnanosti naopak v kraji vylepšuje sféra terciární; v tomto sektoru NH se počet zaměstnaných v období po nástupu hospodářské recese zvýšil o zhruba 18 tis. osob.

Úroveň flexibility pracovní síly v Jihomoravském kraji není vysoká. **Částečné pracovní úvazky** jsou zaměstnavateli zřizovány velmi málo (jejich podíl na celkové zaměstnanosti je přibližně třikrát nižší, než je v Evropské unii obvyklé) a ani **proces celoživotního učení** není dostatečně rozvíjen. Přes velkou snahu v posledních letech **vazby mezi trhem práce a trhem vzdělávání** zatím nejsou dostatečně efektivně řízeny – ostatně to se nedaří nikde v ČR

2. Cizinci na trhu práce v Jihomoravském kraji

Ke dni 31.12.2011 bylo na kontaktních pracovištích Úřadu práce ČR v Jihomoravském kraji registrováno celkem 20 205 cizinců. Kromě toho bylo živnostenskými úřady v kraji evidováno dalších 9 002 cizinců, kteří soukromě podnikají. Celkem se tedy na trhu práce

v kraji legálně pohybuje zhruba **29,2 tis. zahraničních pracovníků**. Těžiště zaměstnanosti cizinců na území Jihomoravského kraje bylo vždy ve městě Brně, přičemž pozice krajského města se v tomto ohledu navíc stále posiluje. Brno se na celokrajském počtu všech zaměstnaných cizinců podílelo koncem roku 2000 zhruba polovinou (51,8 %), při nástupu hospodářské krize v závěru roku 2008 jeho podíl dosáhl dvou třetin (66,5 %), na konci roku 2011 však činil již 68,7 %.

Tab. 2: Vývoj počtu zaměstnaných cizinců v Jihomoravském kraji v letech 2008 - 2011

region	31.12.2011		31.12.2008		Podíl (%) cizinců na celkové pracovní síle (31.12.2011)
	Cizinci celkem	V tom cizinci registrovaní ÚP	Cizinci celkem	V tom cizinci registrovaní ÚP	
Blansko	1 337	1 057	1 702	1 479	2,43
Brno-město	19 079	13 877	23 663	20 571	8,71
Brno-venkov	3 132	1 585	4 109	3 000	3,00
Břeclav	2 153	1 599	2 314	1 839	3,52
Hodonín	1 645	1 247	1 688	1 359	2,05
Vyškov	899	392	942	502	1,95
Znojmo	962	448	1 191	774	1,66
JMK	29 207	20 205	35 609	29 524	4,68
ČR	310 921	217 862	361 709	284 551	5,45

Po nástupu hospodářské recese, ale zejména v průběhu posledních dvou let, došlo v Jihomoravském kraji k významnému zprísnění podmínek pro vydávání pracovních povolení (a to především dle § 89), v důsledku čehož počet cizinců působících v kraji na základě platného pracovního povolení poklesl jen v průběhu roku 2011 zhruba na čtvrtinu původního stavu. V současné době téměř 80% cizinců evidovaných úřady práce v Jihomoravském kraji představují občané EU/EHP, jejichž počet regulovat nelze. Jedná se především o občany Slovenska; mezi cizinci ze zemí mimo EU/EHP převažují nadále Ukrajinci, kteří jsou koncentrováni především do okresu Brno-město.

Zahraniční zaměstnanost v Jihomoravském kraji zůstává navzdory hospodářské recesi stále relativně vysoká. Současný výrazný pokles počtu cizinců působících na trhu práce v kraji je důsledkem nikoli omezené poptávky po této pracovní síle, ale výsledkem výrazného omezení vydávání pracovních povolení pro nekvalifikovanou pracovní sílu ze strany Úřadu práce. Poptávka po zahraniční pracovní síle neklesá, neboť pro zaměstnavatele je stále atraktivní zaměstnávat zahraniční pracovníky, kteří jsou ochotni - na rozdíl od českých uchazečů - přistoupit na nabízené nízké (často minimální) mzdy. Značnou roli ale samozřejmě hraje i nezájem a nechuť českých uchazečů o zaměstnání pracovat na neatraktivních pracovních místech, přestože odpovídají jejich kvalifikační úrovni.

3. Vývoj nezaměstnanosti

Ke dni 1.4.2011 se zásadním způsobem změnila organizační struktura veřejných služeb zaměstnanosti v ČR. Vznikl Úřad práce ČR, který se člení na 14 krajských poboček. Na území Jihomoravského kraje se tato změna – z hlediska organizačního - projevila zánikem sedmi stávajících „okresních“ úřadů práce; Krajská pobočka ÚP ČR v Brně nyní svoji činnost zajišťuje na dvaceti tzv. „kontaktních pracovištích“- viz následující obrázek.

Administrativní členění kraje Administrative breakdown of the region

Ke dni 31.5.2012 bylo na kontaktních pracovištích Úřadu práce ČR v Jihomoravském kraji evidováno **celkem 57 943 nezaměstnaných**, přičemž míra nezaměstnanosti dosáhla hodnoty 9,1 % a tedy oproti celostátnímu průměru byla o 0,9 procentního bodu vyšší. Ke stejnému datu bylo na ÚP ČR v kraji registrováno celkem **3 107 volných pracovních míst**, z nichž zhruba třetina byla lokalizována do krajského města. Na jedno volné místo připadlo v Jihomoravském kraji v květnu 2012 v průměru 19 nezaměstnaných, což je hodnota výrazně převyšující celorepublikový průměr (11). Zrušení zákonné povinnosti zaměstnavatelů hlásit volná pracovní místa se ovšem v kraji na celkovém počtu těchto míst zatím negativně neprojevilo, nepochybně i v důsledku dlouhodobě nadstandardně prováděného monitoringu zaměstnavatelské sféry.

Struktura nezaměstnanosti v Jihomoravském kraji k 31.5.2012

Území	Počet nezaměstnaných			Absolventi škol a mladiství	Volná pracovní místa	Počet uchazečů na 1 volné místo	Míra nezaměst. [%]
	celkem	v tom					
		muži	ženy				
Blansko	4 720	2 291	2 429	314	247	19,1	8,4
Brno-město	18 351	9 044	9 307	696	1 102	16,7	8,2
Brno-venkov	7 549	3 630	3 919	491	472	16,0	7,2
Břeclav	5 693	2 947	2 746	349	285	20,0	9,2
Hodonín	10 863	5 786	5 077	609	391	27,8	13,3
Vyškov	3 861	1 933	1 928	225	198	19,5	8,0
Znojmo	6 906	3 323	3 583	422	412	16,8	12,2
Jihomoravský kraj	57 943	28 954	28 989	3 106	3 107	18,6	9,1
Česká republika	482 099	236 579	245 520	23 239	43 665	11,0	8,2

V průběhu měsíce května 2012 bylo na kontaktních pracovištích ÚP ČR v Jihomoravském kraji nově zaevidováno 4 280 osob (tedy o 278 méně než v dubnu). Evidenci naopak

ukončilo 6 669 uchazečů, přičemž do nového zaměstnání jich nastoupilo 4 896 (tedy 73 %). Počet evidovaných uchazečů o zaměstnání se v kraji za poslední měsíc snížil o 2 389 osob a míra nezaměstnanosti klesla o 0,4 procentního bodu. Také v průběhu posledních 12-ti měsíců se počet v kraji evidovaných nezaměstnaných snížil, celkově o 2 020 osob. Stav na trhu práce v kraji stále negativně ovlivňuje nízký počet hlášených volných pracovních míst; důležité ovšem je, že i v tomto ohledu se situace na regionálním trhu práce meziročně mírně zlepšila.

Z jednotlivých okresů Jihomoravského kraje jsou nezaměstnaností nejvíce postiženy okresy Hodonín (míra nezaměstnanosti zde dosahuje aktuálně 13,3 %) a Znojmo (12,2 %), v jejichž míře nezaměstnanosti se ovšem projevují výrazné sezónní výkyvy. Naopak nejnižší úroveň nezaměstnanosti je dlouhodobě vykazována v obou brněnských okresech (Brno-venkov nyní 7,2 %, Brno - město 8,2 %) a také v okrese Vyškov (rovněž 8,0 %).

Z širšího hlediska regionálního míra nezaměstnanosti v Jihomoravském kraji je poměrně vysoká; kraj je téměř úplně obklopen regiony s nezaměstnaností nižší. Z pěti sousedních českých krajů vyšší míru nezaměstnanosti než kraj Jihomoravský vykazuje pouze kraj Zlínský; v obou sousedních slovenských krajích (Trenčianský a Trnavský) je také nezaměstnanost nižší, stejně tak i v jediné přímo sousedící rakouské spolkové zemi – v Dolním Rakousku.

Vývojové tendence na trhu práce v kraji ovšem za nepříznivé označit nelze. Od nástupu hospodářské recese (od 31.8.2008) se počet evidovaných nezaměstnaných v Jihomoravském kraji zvýšil o 51 % původního stavu. Všechny sousední regiony České republiky zaznamenaly růst vyšší, výrazně vyšší nárůst pak evidují i všechny kraje slovenské. Jediným regionem, který od nástupu hospodářské recese vykazuje příznivější vývojové tendence než Jihomoravský kraj, je tak Dolní Rakousko.

4. Výplata nepojistných sociálních dávek

Pod termínem nepojistné sociální dávky jsou zařazeny následující agendy:

- státní sociální podpora
- pomoc v hmotné nouzi
- sociální služby – příspěvek na péči
- dávky osobám zdravotně postiženým

V rámci **státní sociální podpory** jsou vypláceny tyto dávky: přídavek na dítě, rodičovský příspěvek, příspěvek na bydlení, dávky pěstounské péče, porodné a pohřebné. V rámci pomoci **v hmotné nouzi** jsou vypláceny: příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádná okamžitá pomoc. Jako sociální služba je označován **příspěvek na péči**. Do kategorie **dávek osobám zdravotně postiženým** patří zejména příspěvek na mobilitu a příspěvek na pořízení (výpůjčku) tzv. zvláštní pomůcky.

Počet vyplacených nepojistných sociálních dávek podle agend převzatých z obcí:

Druh dávky	Hmotná nouze	Příspěvek na péči	Dávky osobám zdravotně postiženým
Jihomoravský kraj - rok 2011	11338	36924	5913
Jihomoravský kraj - I/ 2012	17863	44423	29508*

*K nárůstu počtu vyplacených dávek DOZP: v roce 2011 neexistovala sociální dávka „příspěvek na mobilitu“. Nových žadatelů o tuto dávku v JMK bylo v lednu 2012 více než 20 tisíc.